

Sofies grønne skifte – episode 3

Tekstversjon av podkasten Sofies grønne skifte, episode 3: Oljenæringen: Hvordan ser oljearbeideren på fremtiden?

Med programleder Sofie Frøysaa og professor i samfunnsgeografi David Jordhus-Lier

---

[Intromusikk]

[Sofie] Hvordan ser oljenæringen på den grønne omstillingen? Hvordan ser den gjengse og en gang så stolte, eller sikkert med rette stolte enda, altså det er ikke det, men hvordan ser den stolte oljearbeideren på sin egen jobbfremtid? Det skal jeg snakke med David Jordhus-Lier om. Sammen med en liten forskergruppe har David tilbrakt tid med oljearbeidere fra Norge, Nigeria, Canada og USA for å prøve å forstå klimapolitikken og hvordan klimakrisen oppleves fra innsiden av bransjen som forårsaker de største utslippene. Og de som sitter med makten, hvordan ser de for seg i fremtiden? Det er jeg nysgjerrig på.

[Sofie] Hva sier de som jobber i næringen?

[David] De har veldig sterke følelser og sterke meninger om disse spørsmålene. Jeg vil si at de til dels kan veldig mye om dette her også. For en østlending som sitter på et akademikerkontor, så må man forberede seg godt. For dette er jo folk som kjenner veldig godt sin egen bransje, og mange av dem er også veldig opptatt av klimaspørsmål og miljøproblemer. Så de har sterke meninger. Noen av de meningene da vi møtte dem til å begynne med, det var i 2018-2019, så var de ofte rettet mot miljøaktivister. De var litt sinte eller frustrerte. Det var en tid hvor klimadebatten var spesielt anstrengt. Alle som er veldig opptatt av klimasaken, og som mener at det er den viktigste politiske saken vi har, de føler at mye står på spill. Fremtiden står på spill. De som ofte settes på den andre siden, de føler også at mye står på spill. Det som står på spill, det er veldig direkte. Det handler om egen fremtid, livsgrunnlaget, inntekten ikke bare til seg selv, men familien. De som kanskje bor i lokalsamfunn, som er ganske tett knyttet til oljenæringen, og har noen som flyr ut til plattformen og jobber der, men som jobber i leverandører industrien, som ansetter mange, mange titusener av mennesker i Norge. Ofte når vi snakker med folk om hvem er oljearbeideren, så sier man at oljearbeideren er de som mister jobben når olja blir borte. Da inkluderer det taxisjåføren på Stord, og det inkluderer veldig mye av lokalsamfunnet. Så ja, jeg tror de føler at det står mye på spill, og da blir frontene steile. Men så tror jeg det er en annen side ved det også. Og det handler om at en polarisert debatt er ganske god TV, eller det er godt materiale for media, og det egner seg på en podkast, ikke sant? Det egner seg i et debattstudio. Sosiale medier er drevet av engasjement, og det er jo sterkt engasjement i klimadebatten. Så det er noen sånne selvforsterkende mekanismer som gjør at det ikke bare handler om hva saken dreier seg om, men det også handler om historiefortelling. Og det er jo en del politikere som vet at dette er det krutt i. Her kan man gjøre det godt på meningsmålingene, hvis man greier å få en kontakt med folkedypet, på en eller annen måte. Enten det er klimabrøl eller oljebrøl, eller hva man prøver å innynde seg hos. Så det er mye i tillegg til den faktiske uenigheten som gjør at debatten er polarisert.

[Sofie] Hva er det klimaforkjempere og oljearbeidere har til felles?

[David] Jeg føler at de har avmakten til felles, på den måten at begge føler at de ikke har den typen innflytelse over politikutviklingen som de skulle ønske. Og det har kanskje også litt med polariseringen, at i det debatten blir veldig steil, så mister man innflytelse, og da sitter man med den avmaktsfølelsen. Så er det også til felles at de er opptatt av sitt eget livsgrunnlag, og livsgrunnlaget

til andre, mennesker man bryr seg om. Mange av de oljearbeidere vi har snakket med har vært opptatt av sine egne barns eller barnebarns fremtid, og det er jo det som skolestreikerne også snakker mye om.

[Sofie] Oljearbeidere og miljøaktivister har jo faktisk litt til felles. De opplever begge at mye står på spill. De opplever avmakt og er opptatt av fremtiden til sine barn og barnebarn. Men finnes det et reelt klimaengasjement blant oljearbeidere og i næringen, sånn i hverdagen?

[David] Ja, det tror jeg det gjør. Vi har jo snakket med mange som har bakgrunn i miljøbevegelsen. Det er kanskje viktig å få med at vi har snakket først og fremst med tillitsvalgte, så det er ganske engasjerte folk til å begynne med. Så de har jo ofte et brennende engasjement også for miljøspørsmål. Så det kan høres litt rart ut, men de menneskene tror jeg det er veldig mange også i oljebransjen, og folk som er opptatt av å gjøre riktig valg på hjemmefronten. Resirkulere, være bevisste forbrukere, eller være bevisste i hvordan arbeid gjøres, i forhold til at det er et miljøansvar på jobb også.

[Sofie] Ja, tror du de har vegetarmat i kantina på plattformene?

[David] De snakker om det. Kjøttfrie dager og kortreist mat i kantina. Ikke bare det, men også jeg tror de er ganske stolte av alt det som gjøres i oljebransjen av miljøtiltak. Det er masse avfallsvann som ikke går rett ut i Nordsjøen, det er sirkulære systemer på plattformene, utslippsreduksjoner i prosessene, og så videre. Men så føler de samtidig at det de gjør, som kanskje et universitet hadde vært kjempestolte av, eller et grafisk designbyrå hadde skrytt av på Facebook. Det kan ikke de skryte av, for uansett produserer de jo petroleum. Petroleum skaper stort utslipp når det forbrennes. Så de sitter litt igjen med svarte per, selv om de selv mener at det foregår veldig mye miljøtiltak i bransjen.

[Sofie] Så det er altså miljøengasjement å finne i oljenæringen. Det er jo fint det. Samtidig må det jo være veldig vanskelig. Hvordan forholder man seg til det? Fordi de skal lete etter mer olje samtidig som de skal kutte ut slipp?

[David] Det er jo en av de posisjonene som er litt paradoksale. Og det er klart at der finnes noen motsetninger som det er litt vanskelig å snakke om. Fordi vi har allerede funnet mer enn nok olje og gass. Men det som jeg både hører de vi snakker med si, og det jeg også nå hører politikere og bransjen si på radioen, det er jo at vi står i to kriser. Vi har en klimakrise, og så har vi en energikrise. Og jeg tror det andre argumentet, det har blitt brukt i oljebransjen lenge, men det har vært mye lettere å si i debatten etter krigen i Ukraina brøt ut, og Russland strupte gassleveransene. Plutselig er det jo en reell energikrise i Europa, og vi har vel kanskje det som kan kalles en energipriskrise i Norge. Så det å levere nok energi til en verden som ikke har nok energi, det har blitt svaret på hvorfor vi må fortsette å lete. Men det er jo ikke et godt svar på hvordan vi skal kutte utslippene, og hvordan vi skal komme i mål med klimaforpliktelsene våre, for eksempel.

[Sofie] Oljeindustrien presenterer ulike grunner til å fortsette aktiviteten på norsk sokkel, som at verden trenger pålitelig tilgang på energi, eller at vi ikke kan risikere å gjøre oss avhengige av autoritære regimer. En annen påstand er at den norske olja er renere, eller grønnere, enn annen olje. Stemmer det?

[David] Det er i alle fall et sånt talepunkt som blir gjenfortalt mye i bransjen, og jeg tror hovedpremisset i det argumentet er at utslippene i produksjonen, utvinningen av olje på norsk sokkel, hvis man tar et gjennomsnitt, det ligger mye lavere enn mange andre oljeproduserende land. Det er ikke beste i klassen, jeg tror Saudi-Arabia har enda lavere utslipp, men vi kan si at vi er blant de som har lavest utslipp i produksjonsleddet. Jeg tror hovedgrunnen til at det talepunktet blir brukt

såpass mye i oljebransjen, det er fordi at det kan brukes i klimadebatten. Måten det brukes på er å si at skal man fase ut utvinning av petroleum, så kan Norge si at de burde, de har en slags rett til å fortsette lenger enn andre, fordi de har tross alt den reneste produksjonen, eller blant de som har renest produksjon. Men dette er noe som vi bruker som et diskusjonstema når vi snakker med oljearbeidere, og det er mange andre prinsipper som kan brukes hvis man skal snakke om utfasing av olje. Det er ikke bare hvem som produserer den reneste oljen, men i klimaforhandlingene snakker man også om retten til utvikling. Hvilket land er det som allerede har nytt veldig godt av inntekter fra olje, og har brukt det til å utvikle landet sitt, som vi har? Hvem er det som trenger inntektene fra råvareutvinning for å utvikle seg? Og så er det et tredje argument, og det er hvem er det som har de sterkeste skuldrene? Hvem er det som har evnen til å omstille seg? Hvem er det som har den beste velferdsstaten og det beste trepartssamarbeidet? Så både når det gjelder dette med retten til utvikling og evnen til omstilling, så er vel det begge argumentet for at Norge burde heller skynde seg og fase ut tidligere og la andre land fortsette produksjonen.

[Sofie] Hvorfor skal ikke de få samme muligheten som det vi har fått?

[David] Dette er jo kronargumentet som brukes i klimaforhandlingene av utviklingsland.

[Sofie] Men utviklingsland er vel avhengig av norsk olje og gass, eller?

[David] Det mener jeg er en overdrivelse. Det som selvfølgelig er tilfelle er at alle land som har et stort utviklingsbehov, har også et stort energibehov. Og så er det jo sånn at det vi kaller energimiksen, sammensetningen av de ulike energikildene, er jo fortsatt veldig dominert av fossil energi. Sånn at mange land er veldig avhengig av fossil energi, og deler av den fossile energien kommer fra norsk olje og gass. Men det er jo også en annen side her, og det er at klimaendringene skjer nå. De påvirker mange land nå, ikke minst utviklingsland. Så det er jo ikke bare sånn at norsk olje og gass er med å gi løsninger i form av energibehovet som de landene har. De er jo også med å skape, vil jeg si da, et globalt problem som rammer utviklingsland i større grad enn land som Norge. Så det er både problemet og løsningen, men kanskje med litt ulike tidsperspektiver, eller litt avhengig av hvordan du ser det.

[Sofie] Men om vi ser bort fra debatten om vi skal eller ikke. Hvordan ser egentlig næringen selv for seg en utfasing? David og forskerne satte seg ned med representanter fra industrien, politikken og byråkratiet, miljøorganisasjoner og fagforeninger til en slags fremtidsworkshop. De skulle reise til 2050 og regne seg tilbake gjennom tiden og besvare to ulike oppgaver.

[David] Den første dagen var oppgaven å finne ut hva som må skje hvis vi skal komme til det vi kaller netto-null i 2050 for norsk olje- og gassnæring. Det vil si at hvis det skjer noen utslipp et sted, så må det være tilsvarende opptak av karbon i en annen del av kjeden. Den andre oppgaven som var dagen etter, det var det du spurte om. Hva må til for at vi skal fase ut all utvinning av oljegass i 2050? Den andre jobben var en mye mer frustrerende øvelse for næringa enn den første. Så tanken på å fase ut helt, den satt langt inne. Det var mye diskusjon om hvorvidt det var gjennomførbart å ha et sånt, det var et slags rollespill. Når man først greide å lage et slags veikart, så handlet det mye om hva som kan gå galt. Men det de var enige om var at hvis det skal skje, så må vi i Norge gjøre det samme som i Danmark. Vi må få politikerne våre til å fatte et vedtak. Der har de et stortingsvedtak som sier at i 2050 skal det ikke utvinnes olje og gass på dansk sokkel. Det må til i Norge også hvis det skal skje. De trodde ikke på at det skulle skje, fordi politikerne ikke har støtte fra folk flest. De var mye mer interesserte og engasjerte i å løse det andre problemet, som var hvordan man skal komme seg til nettonull i 2050. Der hadde man mange forslag og store fremtidsvisjoner.

[Sofie] Hva var det mest populære forslaget?

[David] Det er to hovedveier man ser for seg. Det ene er å lage energi på nye måter, og det er fortrinnsvis havvind. Vi vet at vindkraft på land har vært veldig trøblete i Norge. Sol er kanskje ikke helt vår forse. Havvind ses på som det store eventyret. Det snakkes om ti tusener av vindturbiner mellom Norge og England. Du kan tenke deg hvordan det er å fly til London i 2050. Da flyr man over et hav av vindturbiner. Den andre delen handler om å lagre karbon under sjøbunnen. Tanken er at norsk sokkel skal bli karbonlagret til hele Europa. Den industrien som fortsatt vil sannsynligvis produsere en del CO₂, må det fanges, lagres, fraktes til Nordsjøen og injiseres ned i havbunnen i de sedimentene som før har hatt olje og gass.

[Sofie] For å si det litt enkelt, ligger løsningen i at dere skal ikke miste jobben, dere skal bare bytte jobb. Er det planen?

[David] Hvis du er platearbeider eller sveiser i verftsindustrien og har laget oljeplattformer, og det kommer en ny kontrakt som sier at nå skal dere lage en vindturbin, så trenger du ikke å bytte jobb. Du gjør mye av det du gjorde før, men resultatet er noe annet. Du bidrar i en annen energinæring. Det er det samme med elektriker og renholdere. Det er mange jobber ute i Nordsjøen og på landanleggene som kanskje kan videreføres, men med nye energisystemer. Men det gjelder jo ikke alle. Så for noen er utfordringen at den jobben du har, hvis du er rigg-operatør eller kan noe som er helt spesifikt knyttet til petroleum, så må du omskoleres og finne en ny jobb, som du sier.

[Sofie] Hva skjer hvis vi bare stopper nå å forsyne verden med olje og gass?

[David] Hvis du tenker at Norge stenger ned kranene, men ingen andre gjør det, så var det et veldig viktig og litt betent spørsmål i valgkampen, fordi litt som på slutten eller på tampen av valgkampen så kommer det en rapport fra Rystad Energy, som prøver å besvare det spørsmålet. Den fikk mye oppmerksomhet og fikk mye kritikk, men jeg synes den er interessant, fordi hvis man ser på konklusjonen, så sier den at det er litt usikkert hva som skjer hvis vi stenger ned norsk olje. Så det betyr ikke at det ikke har en effekt, men den sa vel også at å stenge ned norsk gassleveranser, det kan ha en negativ effekt på det globale klimaregnskapet. Og så har jo det spørsmålet om å levere gass fått litt annen karakter etter at Russland invaderte Ukraina, vi fikk den gass- og energikrisen. Men dette er jo en regneøvelse som konsulenter har gjort, og den tar jo ikke helt innover seg hvilke type politiske prosesser vi hadde satt i gang, hvis Norge hadde gått foran som et forbilde og sagt vi har ressursene, men vi velger ikke å utvinne dem. Det ligger ikke i rapportene der, det ligger lite analyser av hvilke type muligheter og prosesser man kunne satt i gang hvis man gjorde noe såpass radikalt. Så det er nok mange som også mener at det å gå foran og tørre å stenge kranene vil ha en direkte effekt på det globale klimaregnskapet som ikke disse regneøvelsene fanger opp.

[Sofie] Ja, og at det kan bli en smitteeffekt da.

[David] Det er jo forsøk på å lage allianser mellom oljeproduserende land som skal på eget initiativ redusere produksjonen, men enn så lenge er de oljeproduserende landene som er med i denne alliansen land som produserer veldig lite sammenlignet med Saudi-Arabia, Norge, Canada og USA. Så det er først når noen av de tungvektene blir med i en sånn type allianse at det vil ha noe for seg, vil jeg tro.

[Sofie] Hvorfor vil du ikke gå inn i en allianse?

[David] Fordi vi har mye å tape.

[Sofie] Det snakkes om å utvikle, ikke avvikle når det gjelder oljesektoren. Hva betyr egentlig det?

[David] Det er et mysterium for meg også. Det var jo et slagord sånn, jeg tror nesten vant valgkampen, forrige stortingsvalgkamp, og det appellerer til veldig mange oljenæringer. Men hva betyr det egentlig? Det har jeg lurt litt på.

[Sofie] Ja, hva betyr det?

[David] Når vi snakker med de som jobber der, så ser de tilbake i tid. De tenker litt sånn, det er mange referanser til Lykkeland-serien, som du kanskje også har sett, hvor man ser for seg at oljenæringen står på skuldrene til fiskerinæringen. Og at det neste som skal skje, den grønne næringen som skal lede oss inn i det grønne skiftet, hva nå enn det er, den skal da stå på skuldrene til oljenæringen. Det høres jo veldig fint ut på et sånt overordnet nivå.

[Sofie] Ja, det er litt sånn nasjonalromantisk.

[David] Det er det. Det er sånn dugnad, at vi gjør noe nytt sammen. Hovedfordelen for de som jobber der er jo da blir den kompetansen og de jobbene de har nå, det blir relevant i historien om fremtiden. Når ungdomspartier og miljøpartier snakker om sluttdato og letestans og alt sånt, så er ikke de med i fremtidsfortellingen. Så på et sånt historiefortellingsnivå så er det et veldig stort slagord. Og jeg tror sikkert også for mange flere enn de som jobber i oljenæringen. Men jeg synes det er altfor uklart, fordi at de fleste, både politikere og folk i oljebransjen, har store problemer med å være konkrete når man spør hva er det som skal utvikles, ikke avvikles. Mens Sylvi Listhaug kanskje snakker om utvikling som fortsatt utvinning, så tenker jeg at Jonas Gahr Støre har vært mer opptatt av å snakke om kompetansen i oljebransjen, at den skal utvikles, ikke avvikles. For vi er alle enige om, tror jeg, til og med de fleste vi snakker med i bransjen, at utvinningen av olje den varer ikke evig. Og så er man jo selvfølgelig uenig om når den skal avvikles helt. Men det aller viktigste som vi er enige om, det er jo at utslippene må avvikles. Så der tror jeg det er nærmest ingen uenighet, bortsett fra kanskje en liten gruppe med klimaskeptikere, så tror jeg at det kan vi si at vi er enige om. Hvorvidt utvinningen av olje og gass må avvikles, der er det litt mer uenighet, og der er det ikke minst uenighet om tidsperspektivet. For de fleste oljearbeiderne vi snakker med sier at når markedet sier at de ikke vil ha olje og gass, så kommer utvinningen til å stoppe seg selv. Men så er jo spørsmålet hvor skal disse selskapene, som vi har kalt oljeselskaper, men som nå begynner å kalle seg helt nye ting, skal de avvikles? Skal jobbene avvikles med et pennestrøk fordi at en politiker eller et parti innfører en ny politikk? Så jeg føler at det ligger en forventning til de som har vært med å skape det slagordet om å være mer konkret, om å snakke om hvordan noe skal, hva skal utvikles, ikke avvikles, og hvordan skal det skje? Mye tydeligere plan. Men også miljøbevegelsen har et problem fordi de ikke er konkrete nok i hva skjer så? Hva skjer med jobbene til folk? Hva skjer med industripolitikken vår? Hva skjer med næringene som skal utvikles? Så oljearbeiderne sier at miljøbevegelsen kommer med krav som 100 000 nye klimajobber. Hva betyr det? Hvordan skal man skape 100 000 klimajobber?

[Sofie] Hvordan omsetter vi det i praksis?

[David] Ja, hvordan skaper du en jobb? Så der føler de at miljøbevegelsen er vage. Men så vil jeg gi miljøbevegelsen også helt rett i at dette slaget går om utvikling, ikke avvikling. Per nå handler det mest om å holde hjulet i gang og fortsette som før. Så der har både politikeren og bransjen veldig mye de må svare ut. Og det var jo noe som de tenkte høyt om i disse scenarioøvelsene vi gjorde. Og det de blant annet sier er at hvis du setter en sluttdato i 2050, så vil de neste ti årene ha en nesten litt sånn Klondike-stemning. Da skal alle kaste seg rundt og prøve å utvinne så mye de kan på så kort tid som mulig. Så et sånt type vedtak uten et eller annet slags produksjonstak eller en begrensning av hvor mye man kan utvinne, det kan lede til nye problemer, fordi man da får et høyere

utvinningstempo, høyere investeringstempo på kort sikt, binder opp masse arbeidskraft i å hente ut det som kan hentes ut. Akkurat i de ti årene hvor vi trenger investeringer i havvind, investeringer i karbonfangst og lagring, investeringer i hydrogen, ammoniakkproduksjon, batterifabriker, you name it. Så det er en sånn, det er en virkelig en sånn tautrekking som jeg mener avgjør mye av fremtiden til Norge. Det er hvem vinner kampen om investeringene og arbeidskraften i de neste ti årene. Og det gjør at for eksempel denne oljeskattepakka som kom under koronapandemien, som også Erna Solbergs i ett tid sa at ble litt for raus, den er jo med å forlenge, å binde opp investeringer og kapital i olje- og gassproduksjon i den perioden hvor, i hvert fall i nåværende regjeringen, sier at de har masse vyer og visjoner om å bygge opp en grønn næring. Der er det et ekte dilemma.

[Outro] Denne podkasten er fra Universitetet i Oslo ved ansvarlig produsent Arild Blomkvist. Programleder er Sofie Frøysaa. Produsent hos Både Og er Haakon Lange, og klipper er Olav Nedberge. Hvis du likte denne podkasten, vil jeg anbefale Sofie Kupper Norge, hvor Sofie Frøysaa inntar rollen som diktator, og gjennom seks episoder finner oppskriften på å kuppe Norge. Her hører du forskere og gjester snakke om et vidt spekter av temaer og viktige samfunnsspørsmål.